

Psikolojik Danışman Adaylarının Çocuk Cinsel İstismarına Yönelik Görüşleri ve Mesleki Bilgi Düzeyleri

Büşra Aslan¹, Mehmet Akif Karaman², Cemre Tatlı³, Hasan Eşici⁴

Özet: Çocukların güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşaması oldukça önemli olmasına rağmen ne yazık ki dünyada birçok ülkede her sene milyonlarca çocuğa zarar verilmekte, çocuklar fiziksel, cinsel veya duygusal istismara maruz kalmaktadırlar. Cinsel istismar öyküsü olan çocukların tespit edilmesi için okul ortamı oldukça elverişlidir. Bu sebeple okul psikolojik danışmanlarına (rehber öğretmenlerine) büyük görevler düşmektedir. Bu çalışmanın amacı rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarına ilişkin görüşlerini ve bilgi düzeylerini anlamaktır. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık düzeylerini, kendilerini ne ölçüde yeterli hissettiklerini betimlemektir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinin bir türü olan fenomenoloji çalışmasına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda sekiz psikolojik danışman adayı ile birebir görüşülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında psikolojik danışman adaylarının cinsel istismarı tanımlarken istismar ve sömürülme kavramlarına vurgu yaptığı görülmüştür. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının cinsel istismar konusunda sınırlı bilgiye sahip oldukları anlaşılmıştır. Adaylar cinsel istismar vakaları ile karşılaşmaktan kaygı duyduklarını, endişelendiklerini ve korktuklarını beyan etmişlerdir. Cevaplar analiz edildiğinde bu olumsuz duyguların temelinde ne yapacağını bilememe kaygısı yatmaktadır. Adaylar cinsel istismarın önlenmesi için eğitimler ve bilinçlendirme etkinliklerine vurgu yapmış ve psikolojik danışmanların rolünün önemli olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak, adaylar cinsel istismara yönelik aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu ve müfredatta ve ders içeriklerinde buna yönelik uygulamalı eğitimler olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman Adayları, Çocuk Cinsel İstismarı, Rehberlik

Geliş Tarihi: 07.04.2020 – **Kabul Tarihi:** 04.11.2020 – **Yayın Tarihi:** 25.12.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.322.5

¹ **Büşra Aslan**, Psikolojik Danışman, Özel Sektör

² **Mehmet Akif Karaman**, Assist. Prof. Dr., Psychological Counseling and Guidance, Kilis 7 Aralık University, ORCID: 0000-0001-7405-5133

Correspondence: mehmetkaraman@kilis.edu.tr

³ **Cemre Tatlı**, Assist. Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1838-2540

⁴ **Hasan Eşici**, Assist. Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Hasan Kalyoncu Üniversitesi

COUNSELOR-IN-TRAININGS' OPINIONS AND LEVELS OF PROFESSIONAL KNOWLEDGE REGARDING CHILD SEXUAL ABUSE

Abstract: Although it is very important for children to live in a safe and peaceful environment; unfortunately, millions of children are harmed every year and children are exposed to physical, sexual or emotional abuse in many countries around the world. The school environment is very suitable for identifying children with a history of sexual abuse. Therefore, school counselors have responsibilities. The purpose of this study is to understand the opinions of the counselor-in-trainings (CITs) studying in the undergraduate program of guidance and psychological counseling regarding child sexual abuse. Another aim of this study is to describe the level of awareness of CITs about child sexual abuse and to what extent they feel sufficient. This research was conducted based on phenomenological approach in qualitative methods. In this context, eight CITs were interviewed and it has been observed that the CITs emphasize the concepts of abuse and exploitation while defining sexual abuse. In addition, it is understood that the candidates had limited knowledge about sexual abuse. Candidates declared that they were worried, anxious and afraid of encountering sexual abuse cases. When the answers were analyzed, anxiety about not knowing what to do lies behind these negative emotions. Candidates emphasized trainings and awareness-raising activities to prevent sexual abuse and stated that the role of counselors was important. Finally, the CITs stated that the training they received for sexual abuse was insufficient and that there should be practices in the curriculum and course contents.

Keywords: Counselor-in-Trainings, Child Sexual Abuse, Guidance

GİRİŞ

Hayat standartlarının gittikçe zorlaştığı, zaman içerisinde birçok durumun hızlı bir şekilde değiştiği günümüzde; çocukların birçok açıdan sağlıklı gelişmeleri ve kendilerini güvende hissederek büyümelerinin önemi inkâr edilemez (Sağlam, 2017). Çocuklar, büyük emeklerle büyütölen, özellikle küçük yaşlarda korunup kollanan ve üzerine düşölen ailenin biricikleridir (Kaya, Çoban, Killiklioğlu ve Özgen, 2005). Toplumun medeniyet seviyesinin yükselmesi dünyanın geleceğinin şekillenmesinde büyük payı olan çocukların, mutlu bir şekilde büyümesi, en doğru eğitimi almaları ve her yönden sağlıklı bir birey olarak yetişmelerine bağlıdır (Çağdaş, 2002; Kaya vd., 2005). Çocukların güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşaması oldukça önemli olmasına rağmen ne yazık ki dünyada birçok ölkede her sene milyonlarca çocuğa zarar verilmekte, çocuklar fiziksel, cinsel veya duygusal istismara maruz kalmaktadırlar (Assink vd., 2019). İstismar ve ihmal öyküsü bulunan çocuklar istismarın ve ihmalin olumsuz etkilerini hayatları boyunca taşımaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğun gelişimini duraksatan, fiziksel, psikolojik, cinsel yönden olumsuz etkilenmesine sebep olan yani çocuğun sağlık durumunu negatif etkileyen her türlü davranışı içermektedir (Kılıç, 2016). Çocuk istismarı 0-18 yaş aralığındaki çocukların anne babaları, bakım sağlayan başka kişiler (öğretmen, geniş aile bireyleri vb.) ya da tanımadıkları bireyler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimini sağlıklı olarak tamamlamasını engelleyen her türlü zararlı eylemleri içermektedir (Kaytez, Yücelyiğit ve

Kadan, 2018). İstismar niteliği taşıyan eylemlerde çocuğun istekli olması ya da yetişkinin eylemleri farkında olarak ya da olmayarak yapması önem arz etmemektedir (İnsan Hakları Derneği, 2008).

Çocuk istismarı, gerçekleştirilen eylemlerin özelliklerine veya çocuk üzerinde oluşturduğu etkiye bakılarak fiziksel, ekonomik, cinsel ve duygusal istismar olarak dört farklı başlık altında incelenmiştir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Bu istismar türleri içerisinde cinsel istismarın aşırı kaygı, davranış bozukluğu, uyumsuzluk ve intihara eğilim gibi sorunlara neden olduğu tespit edilmiştir (Banyard, Williams ve Siegel, 2001; Broman vd., 2007). Çocuğun ve ailenin hayatında büyük etkiler yaratan cinsel istismar, olgunlaşma düzeyini tamamlamamış çocukların algılayamadıkları, farkında olmayarak toplumda ve aile içinde hoş karşılanmayacak olayların içinde yer almasıdır. Başka bir deyiş ile yetişkinin cinsel ihtiyaçlarını gidermek veya cinsel haz duymak amacıyla çocuğu kullanması ya da çocuğun zarar göreceğini bile bile bu durumu açık etmemesidir (Sağır, 2013). Gültekin, Ruban ve Korkusuz'a (2006) göre cinsel istismar, fiziksel temas barındıran ve barındırmayan olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Seksi konuşma, cinsel temalı muhabbetler etmek çocuğa müstehcen sahnelerin olduğu videoların seyrettirilmesi, çocuğun soyunurken izlenmesi, çocuğun karşısında istismarcının kendi kendini cinsel olarak tatmin etmesi, çocuğun bir başkasının cinsel birleşmesine şahit olması temas içermeyen cinsel davranışlara örnek verilebilir. Çocuğun tecavüze uğraması, çocuğun özel bölgelerini temas ederek veya kıyafet üzerinden okşamak, çocuğun bedeninin öpülmesi ise temas içeren istismar davranışlarıdır (Koçtürk, 2016).

Çocuğa yönelik cinsel istismar net olarak ifade edilemeyen oldukça önemli evrensel nitelikte bir problemdir. Son dönemlerde cinsel istismar ile ilgili çalışmalar arttıkça Türkiye'de de cinsel istismar olaylarının yaşanma sıklığının küçümsenemeyecek derecede olduğu görülmektedir (Er, 2010). TC Adalet Bakanlığı 2018 yılı istatistiklerine göre "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" bölümünde "Çocukların Cinsel İstismarı" başlığı altında açılan davalardaki suç sayısı (18.290; %43,7) diğer tüm cinsel suçlar içerisinde en fazla sayıya sahip olan suç türüdür. Karara bağlanan davalardaki suç sayısı 15.850 olmuştur. Yani isnat edilen çocuk cinsel istismarı suçlarının %87'ye yakını doğru çıkmıştır. Literatür incelendiğinde 0-11 yaş arasında kız çocukların erkek çocuklara kıyasla iki kat daha fazla cinsel istismar kurbanı oldukları saptanmıştır (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004; Polat, 2018; Taçyıldız, 2013). Yaş büyüdükçe cinsel istismar mağduru kızların sayısı erkeklerin 15 katına kadar çıktığı görülmektedir. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu 2017 verilerine göre 0-11 yaş arası kız mağdur sayısı 2.536, erkek mağdur sayısı 1.133; 12-14 yaş arası kız mağdur sayısı 4076, erkek mağdur sayısı 661; 15-17 yaş arası kız mağdur sayısı 9586, erkek mağdur sayısı ise 609'dur. Veriler incelendiğinde, erken yaşlarda erkek çocukların rapor etme sayıları dikkate alındığında yaş büyüdükçe erkek çocukların bu durumu rapor etmekte güçlük çektikleri düşünülmektedir.

Son zamanlarda medya aracılığıyla hızla yayılan çocuk cinsel istismar haberlerinin sayısı giderek artmaktadır. Bu durum cinsel istismara yönelik toplumsal tepkinin büyümesine ve toplumun huzurunun bozulmasına sebep olmaktadır. Ayrıca cinsel istismara maruz kalan birey, istismarın

etkisini ömür boyu taşımaktadır. İstismar vakalarının büyük bir kısmının mağdurun yakınları tarafından gerçekleştirilmesi toplumda ve çocukta oluşan travmanın etkisini büyütmektedir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Cinsel istismara uğrayan çocuk utanç ve korku duyabilmekte, kimsenin ona inanmayacağını düşünebilmektedir. Çocuğu istismar eden kişi çocuğun yakını olabilmektedir. Çocukların birçoğu ailelerine, arkadaşlarına, öğretmenlerine yaşadığı durumu anlatamamaktadır. Böyle durumlarda cinsel istismar olayı ortaya çıkmamakta hatta çocuk tekrar tekrar cinsel istismara maruz kalmaktadır (Gültekin vd., 2006; Koçtürk, 2016; Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Çocuk Cinsel İstismarı Vakalarında Psikolojik Danışmanların Önemi

Türkiye’de çocuk cinsel istismar vakalarının çoğu okullardaki öğretmenlerin ve idarecilerin dikkatleri ve gayretleri ile ortaya çıkarılmıştır (Karakaya vd., 2006). Okul personeli içerisinde de okul psikolojik danışmanları (rehber öğretmenler) istismara maruz kalmış çocukların tespitinde ve bildiriminde önemli görevler üstlenmektedirler (Haylı ve Durmuş, 2015). Cinsel istismar öyküsü olan çocukların tespit edilmesi için okul ortamı oldukça elverişlidir. Okul yaşamı devam ettiği için cinsel istismar mağduru çocukların ve ailelerinin okul psikolojik danışmanı tarafından gerekli desteği almaları oldukça önemlidir (Bahadır Yılmaz, 2013). Birçok cinsel istismar vakası gizli kalmaktadır. Ancak istismar öyküsü olan çocuk, okul psikolojik danışmanına güvenirse yaşadığı olayı anlatmakta istekli olabilmektedir. Bu nedenle okul psikolojik danışmanları ve öğrencilerin iletişimi güçlü, ilişkileri iyi olmalıdır (Koçtürk, 2016).

Psikolojik danışmanlar çocukların istismarı konusunda yeterli bilgiye ve duyarlılığa sahip olmalıdır. Cinsel istismara maruz kalan bir çocuğun okul hayatı devam edecektir. Bu nokta da mağdurun kendisi, arkadaşları ve ailesi destek hizmetlerine ihtiyaç duyacaktır. Okul psikolojik danışmanları cinsel istismar mağduruna duygusal desteğin yanı sıra akademik ve sosyal alanlarda da kendini toparlayabilmesi için yardımcı olabilecek birincil kaynaklardır. Ayrıca, çocuğun güvendiği, kendisini rahatça ifade edebildiği bir uzmandan yardım alması daha sonra başlatılacak süreçlerde (psikolojik destek) bir adım önde olmasına ve istismarın olumsuz sonuçlarından olabildiğince az etkilenmesine yardımcı olacaktır.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Cinsel istismar, çocukları ömür boyunca etkileyen, sosyal, duygusal, psikolojik hasara neden olan ve yarattığı izlerin iyileşmesinin bazen mümkün olmadığı bazen ise uzun zaman aldığı zedeleyici bir durumdur. İstismar olaylarının yaygınlığına yönelik yapılan çalışmalar istismar olaylarının sıklığının küçümsenemeyecek derecede olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle cinsel istismar konusunda, çalışmalarda yer bulan rakamlar sadece ortaya çıkan istismar vakalarını yansıtmaktadır. Unutulmamalıdır ki bu sayılar buzdağının görünen kısmıdır (Akgül, 2015).. Cinsel istismar vakalarının azalmasını sağlamak, bu konularda aileyi ve çocuğu bilinçlendirmek, ya da istismar

belirtilerini fark edip çocuğa gerekli yardımların sağlanması için harekete geçmek psikolojik danışmanların da görevleridir. Psikolojik danışmanların verimli bir şekilde görevlerini yerine getirmeleri için öncelikle psikolojik danışman adaylarının cinsel istismara yönelik algıları, kendilerini ne ölçüde yeterli hissettikleri belirlenmeli, bilgi ihtiyaçları doğru olarak ele alınmalıdır.

Toplumun bir üyesi olan psikolojik danışman adayları da yaşanan çocuk cinsel istismar olaylarından etkilenmektedir. Ayrıca ileride bu tarz vakalarla karşılaşma olasılıkları oldukça fazladır. Bu sebeple gündemde yer alan cinsel istismar haberlerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans öğrencilerini nasıl etkilediğini belirlemek, meslek hayatlarında istismar olaylarıyla karşılaşınca bu olaylarla başa çıkabilecek yeterlilik düzeylerine ilişkin görüşlerini almak oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarına ilişkin görüşlerini betimlemektir. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık düzeylerini, kendilerini ne ölçüde yeterli hissettiklerini betimlemektir. Ayrıca bir başka amaç ise son zamanlarda sık yaşanan cinsel istismar olaylarının, öğrencilerde mesleki bir kaygı oluşturup oluşturmadığına ilişkin bilgiler elde etmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuk cinsel istismarının psikolojik danışman adayları için anlamı nedir?
2. Psikolojik danışman adayları istismar vakası ile karşılaşma ihtimalinde ne hissetmektedirler?
3. Psikolojik danışman adayları mesleki olarak sorumluluklarının neler olduğunu düşünmektedirler?
4. Psikolojik danışman adaylarının danışmanlık eğitimi süresince cinsel istismar ile ilgili aldıkları eğitim hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinin bir türü olan fenomenoloji (olgubilim) çalışmasına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar olguların, olayların, doğal ortamlarda nesnel bir şekilde ele alındığı, veri toplama sürecinde gözlem, kayıt tutma, görüşme gibi çeşitli tekniklerin kullanıldığı, elde edilen verilerin değerlendirilmesinden sonra zengin betimlemelerin yapılmasına imkân sağlayan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Fenomenoloji, belirli bir konuyla ilgili, kişilerin yaşantılarını ve yaşantılarına yükledikleri anlamları detaylı olarak belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Kişilerin kendi yaşantılarıyla oluşturdukları bilinç durumları hakkında derinlemesine bilgiler ve veriler toplanmaktadır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan bir üniversitenin 2018-2019 eğitim-öğretim yılı PDR programında 4. Sınıfta öğrenim gören 5 Kadın ve 3 Erkek olmak üzere toplam 8 öğrenciden oluşmaktadır. Görüşme sürecinde psikolojik danışman adaylarının sorulara verdiği cevaplarda tekrarlarının görülmesi nedeniyle doyguluk olduğu düşünülmüştür ve görüşmeler 8. öğrenciden sonra kesilmiştir. Çalışma grubunun seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde belli ölçütleri sağlamak önemlidir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2005). Bu çalışmada ölçüt olarak PDR 4. sınıf öğrencisi olmak belirlenmiştir. Bu ölçütün belirlenmesine, programın tamamında yer alan derslerin tamamının alınması gerekçe olarak gösterilebilir. Öğrencilerin program kapsamındaki bütün dersleri görerek diğer sınıf düzeylerindeki öğrencilere göre, programa yönelik daha iyi bilgi sahibi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1. Araştırma Çalışma Grubu

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş
1.Katılımcı	Kadın	23
2.Katılımcı	Kadın	23
3.Katılımcı	Erkek	24
4.Katılımcı	Erkek	23
5.Katılımcı	Erkek	23
6.Katılımcı	Kadın	25
7.Katılımcı	Kadın	22
8.Katılımcı	Kadın	22

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Görüşme formuna ilişkin uzman görüşü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanından iki ve Ölçme Değerlendirme alanından bir akademisyenden alınmıştır. Görüşme formunun son hali iki katılımcıyla gerçekleştirilen pilot görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Görüşme formunda 7 adet açık uçlu soru yer almıştır. Sorular çocuk cinsel istismarın tanımı, risk altındaki çocukların kim olduğunu, cinsel istismara uğramış bir çocuk ile karşılaşma ihtimali, okul psikolojik danışmanının rollerini, önleme çalışmalarını ve lisans programlarında yer alan cinsel istismar ile ilgili ders içeriklerine yönelik görüşlerini içermektedir. Görüşme esnasında bu soruların yanında, katılımcının ifadelerine detaylı açıklama yapılması için sondaj sorular sorulmuştur. Sondaj sorular görüşme sırasında sorulan soruların yanında detaylı bilgi alınmak istendiğinde sorulan sorulardır (Yalçınoğlu, 2015).

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Görüşmeler bir araştırmacı tarafından gönüllü katılımcılar ile baş başa ve yüz yüze yapılmıştır. Görüşme esnasında

ortamın gürültüsüz olmasına ve psikolojik danışman adaylarının kendilerini rahat hissetmesine dikkat edilmiştir. Görüşmeler 18-25 dakika arasında sürmüştür. Görüşme esnasında katılımcılardan onay alınarak ses kayıtları alınmıştır. Alınan ses kayıtları araştırmacılar tarafından bire bir deşifre edilerek bilgisayar ortamına aktarılmış ve içerik analizine hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşmeden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında Yıldırım ve şimşek'in (2011) önerdiği içerik analizi süreci takip edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak veriler kodlanmıştır. İkinci aşamada kodlamalar üzerinden temalar elde edilmiştir. Üçüncü aşamada kod ve temalar yeniden gözden geçirilmiş ve son aşamada bulgular elde edilmiştir. Veri analizi süreci PDR alanında doktora derecesine sahip, nitel araştırma deneyimi olan 3 araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar başlangıçta veri analizini bağımsız olarak gerçekleştirmiştir. Bağımsız kodlamaların ardından araştırmacıların bir araya gelerek çalışmasıyla ortak kod ve temalar elde edilmiştir.

Verilerin Geçerliği ve Güvenirliği

Nitel bir araştırmada ayrıntılı alan kayıtlarının tutulması, araştırmacıların güvenilir ve detaylı bilgi sağlaması, dürüstlük için tutulan notların, görüşülen kişi tarafından incelenmesi, gerekirse ses kaydının alınması, gerektiği durumlarda çalışmada görüşülen kişinin sözlerine birebir yer verilmesi güvenirliği arttırmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç-akmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Yapılan çalışmada bu hususların hepsine dikkat edilmiştir. Ayrıca güvenirliği arttırmak için görüşme esnasında ses kaydı alınması için görüşmecilerden izin alınmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan sorular, araştırmanın yapıldığı üniversite de öğrenim gören sekiz psikolojik danışman adayına uygulanmıştır. Psikolojik danışman adayları ile teker teker görüşmeler yapılmıştır. Ses kaydına alınan görüşme, araştırmacılar tarafından birebir olarak yazıya dökülmüştür. Araştırmacı tarafından alınan notlar psikolojik danışman adaylarına iletilmiştir. Adaylar bu notları onaylamış, böylece çalışmanın güvenirliliğinin artması sağlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmadan elde edilen bulgular soru bazında analiz edilmiştir. Her bir soruya katılımcıların verildiği cevaplar derinlemesine analiz edilmiş ve temalar/alt temalar oluşturulmuştur.

Size göre çocuk cinsel istismarın tanımı nedir sorusuna ilişkin bulgular

Çocuk cinsel istismarının tanımına yönelik katılımcı ifadeleri incelendiğinde, yanıtlarda cinsel istismara, istismarcıya (art niyet, kötü niyetli, yaşça büyük olan), istismara maruz kalan çocuklara (arzusu/onayı olmamak, 0-18 yaş) ve istismarın etkilerine yönelik ifadelere yer verdikleri görülmektedir. İstismara yönelik ifadeler arasında cinsellik vurgusu ön plana çıkmaktadır.

Katılımcılar cinsellik vurgusunu; *bütün cinsel söylemler, davranışlar (K1), çocuğun cinsel içerikli durumlara maruz bırakılması (K2), cinsel doyum elde edebilmek amacıyla (K3), seksüel anlamda uyarılma (K5), cinsel içerikli davranışlara, sözlere, görüntülere maruz bırakılması (K7), cinsel amaçla yaklaşma, cinsel anlamda çocuktan doyum sağlama (K8)* gibi ifadeler ile yapmışlardır. Bunun yanında katılımcılar, çocuk cinsel istismarının tanımında *sömürülme (K2), bedensel olarak faydalanma (K4), çocuğun araç olarak kullanılması (K5), akıl almayacak türlü ahlaksızlara maruz bırakılma (K6)* ifadelerine yer vermişlerdir.

Çocuk cinsel istismarına yönelik tanımlamalarda istismarcılara yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler arasında istismarcıların art niyetli, kötü niyetli, yaşça büyük olması, tanınıp tanınmaması, erişkin olması, bir kimse, sağlıklı olmayan zihniyet olarak ifade edildiği görülmektedir. Katılımcı görüşleri *art niyetli (K1), kötü niyetli (K2), yaşça büyük olan çocuğun tanıdığı veya tanımadığı kişiler (K3), erişkin (K5), bir kimsenin... (K7), sağlıklı olmayan bir zihniyetin... (K8)* şeklindedir.

Çocuk cinsel istismarına yönelik tanımlamalarda, istismara maruz kalan çocuklara yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler arasında istismara maruz kalan çocukların özellikle isteğinin/rızasının olmaması ve zorlanmasının vurgulandığı bununla birlikte yaş, cinsiyet, özelliklerinin de yer aldığı görülmektedir. Katılımcı görüşleri *0-18 yaş aralığında (K1), cinsiyet farkı gözetmeksizin her çocuğun maruz kaldığı (K1), çoğunlukla özellikle kız çocuklarının istemediği halde (K2), ikna ederek veya zorla (K3), kişinin isteği (onayı) olmadan (K4), kendi istediği dışında (K6), zorla yani rızası olmadan (K7), bireyin savunmasızlık halinde (K4)* şeklindedir.

Çocuk cinsel istismarına yönelik tanımlamalarda istismarın etkilerine yönelik ifadeler yer almaktadır. Özellikle iki katılımcı bu etkilere değinmiştir. Etkiler arasında, bedensel ve ruhsal yapının bozulması, gelişimin aksaması, gelişim bozukluğu, travmalar ifade edilmiştir. Katılımcı ifadeleri, *Bedensel olduğu kadar ruhsal olarak da birçok yapı ve dengesini bozabilecek bir eylemdir. Kritik gelişim evrelerinden birinde gerçekleşmesinin de çocuktaki birçok gelişim evresinin aksaması ve gelişim bozukluğu gibi olumsuz etkileri de art arda getirebileceğini düşünüyorum (K4). Fiziksel ve psikolojik gelişiminde travmalar yaratabilecek (K6)* şeklindedir.

Sizce hangi çocuklar cinsel istismara uğrama açısından daha fazla risk altındadır sorusuna ilişkin bulgular

Hangi çocuklar cinsel istismara uğrama açısından risk altında sorusuna, aday psikolojik danışmanların verdikleri yanıtlar incelendiğinde, aile özellikleri, cinsiyet, dezavantajlılık durumu, sosyo-ekonomik düzey (SED), gelişim dönemi konularına vurgu yaptıkları görülmektedir. Aile özellikleri konusundaki katılımcı görüşleri şu şekildedir: *ebeveynlerinden uzak çocuklar (K1), kopuk aile bağlarına sahip olan çocuklar (K1, K7, K8), ailesinde alkol-madde bağımlısı bulunan çocuklar (K2, K3, K6), üvey baba ya da anneye sahip (K3, K4), eğitimsiz ailelerin çocukları (K2), ebeveynlerinden birisini kaybetmiş (K6), anneleri çalışan (K6), boşanmış aile (K6, K7), kalabalık*

aileler (K6), evde zorbalığa maruz kalanlar (K6), Anne- babayla sağlıklı ilişkiler kuramayan çocuklar (K6). Aile hakkındaki katılımcı görüşleri incelendiğinde; anne babadan uzak olma, aile bağlarının zayıf olması, aile içinde bağımlı birey olması, üvey anne baba, eğitim düzeyinin düşük olması, anne-baba kaybı, çalışan anne, boşanma, kalabalık aile, evde zorbalık, aile içi ilişkilerin kalitesinin düşük olmasının cinsel istismar konusunda çocuklar için risk oluşturduğu görülmektedir.

Cinsiyet konusundaki katılımcı görüşleri, her iki cinsiyette de olduğu ve sadece kızlarda olduğu şeklinde ifade edilebilir. Her iki cinsiyetteki çocukların maruz kaldığını düşünen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir. *Kız çocuklarının daha çok istismar kurbanı olduğu düşünülse de bence erkeklerinde istismara uğrama oranı yadsınamayacak kadar yüksektir. Erkek çocuklarda bu durum toplum baskısı nedeniyle ortaya çıkarılmıyor (K1). Her iki cinsiyette istismara maruz kalabiliyor ama kız çocukları daha fazla mağdur durumda (K3). Erkek ya da kız olması fark etmez bu kişinin beden özgürlüğüne el koymaktır. Cinsiyete göre önemlilik derecesi değişmemelidir (K4). Cinsiyetin önemli olduğunu düşünmüyorum (K7). İstismarın cinsiyeti yok, kız ya da erkek her çocuk bu durumdan mağdur oluyor. Maalesef ki kız çocuklarının istismara uğradığı düşüncesi daha yaygın. Erkek çocuklarının istismar durumlarının saklandığını düşünüyorum (K8). Yalnızca kız çocuklarında olduğunu düşünen katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir: *Kız çocuklarının başına daha sık geldiğini düşünüyorum (K2). Günümüzde yaşanan, duyulan veya görülen şekli ile kız çocuklarına yönelik cinsel istismar oranlarının fazla olması göze çarpmakta (K5). Kızların erkeklerin kölesiymiş gibi yetiştirilmesi, kızların başına ne gelirse gelsin mutlaka bir kabahati olduğu ya da kuyruk salladığını düşüncesi kız çocuklarının daha dezavantajlı olduğunu düşündürüyor (K6).**

Dezavantajlılık durumu konusundaki katılımcı görüşleri incelendiğinde, engelli/özel gereksinimli, bakıma muhtaç, kronik hastalık yaşayan, bebekler, yıkıcı davranım sorunu olan, göçmen, doğuda yaşayan, ıslah evlerindeki, çocukların ifade edildiği görülmektedir. Engeli/özel gereksinimli olan çocuklar ile ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir: *Engeli olan çocuklar (K1, K5, K6, K7), koruma bakıma muhtaç (K5, K7, K8), kronik sağlık sorunu olan çocuklar (K5), yıkıcı davranım sorunu olan (K5), Suriyeli mülteci-göçmen-azınlıklar (K5), doğuda yaşayan (K5), ıslah evlerinde yaşayan (K5), çocuklar ve bebekler (K1, K5).*

SED durumu konusundaki katılımcı görüşleri incelendiğinde SED durumunun cinsel istismar konusunda ayırıcı olmadığını, düşük SED'e sahip olanlarda, eğitim seviyesi düşük gruplarda ve kırsal kesimde yüksek olduğunu düşünen katılımcıların olduğu görülmektedir. SED durumunun cinsel istismar konusunda ayırıcı olmadığına ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir; *Sosyoekonomik düzeyin ayırıcı olduğunu düşünmüyorum. Her türlü sosyoekonomik düzeye sahip çocuklar risk altındadır (K1). SED durumu düşük olanlarda yüksek olduğunu ifade eden katılımcı görüşleri şu şekildedir: sosyoekonomik durumu düşük olan çocuklar (K2, K3, K4, K6, K8). Eğitim seviyesi ile ilgili görüş şu şekildedir; eğitim seviyesinin düşük olduğu gruplar (K4). Kırsal kesimle ilgili görüş şu şekildedir; kırsal kesimde olan çocuk gruplar (K4).*

Meslek hayatında bir cinsel istismar vakası ile karşılaşma ihtimali sana ne hissettiriyor sorusuna ilişkin bulgular

Meslek hayatında bir cinsel istismar vakası ile karşılaşma ihtimali sana ne hissettiriyor sorusuna verilen katılımcı yanıtları incelendiğinde, kaygı, yetersizlik, korku, çaresizlik, üzüntü, acıma, cesaret, özgüven, öz farkındalık, yardımseverlik, olumlu duygu, çekingenlik, tedirginlik, endişe duygularını yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kaygı duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Cinsel istismara uğrayan bir çocukla karşılaşma ihtimali beni oldukça kaygılandırıyor* (K1), *Kaygılanıyorum* (K4). Yetersizlik duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Çünkü bu çocuğa nasıl yaklaşmalıyım, nelere ihtiyacı var gibi sorulara yeterli cevabı veremiyorum. Ayrıca enstest bir durum söz konusu ise işler daha komplike olabiliyor. Bu konuda kendimi yetersiz buluyorum* (K1). Korku duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Çok büyük bir korku hissediyorum* (K2). *Bunu düşündüğümde ilk hissettiğim şey korku, bununla nasıl başa çıkacağımı bilmiyorum ve yaşayacağım derin üzüntü duygusunun kontrolümü sağlamamı engelleyeceğinden korkuyorum* (K6). *Bu aslında beni korkutan bir şey* (K8). Çaresizlik duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Açıkçası böyle bir durumla baş edebilir miyim bilemiyorum?* (K2). Üzüntü duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Üzülüyorum* (K3). *Çocukların bu kötü olayları yaşaması inanılmaz üzücü* (K7). Acıma duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *acıyorum* (K3). Cesaret duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Kendimi salıvermem, çöküntü haline girmem, bu konularda cesaretli olmalıyım* (K3). *Ama üzülüp bir köşeye çekilmemem gerektiğinin farkındayım* (K7). Özgüven duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *bu çocukları yaşadıkları travmadan kurtaracak yardımı sağlayabilecek özgüvene sahip olmalıyım* (K3). *Karşıdaki kişinin faydasını gözetmek ve bir insanın hayatına etki etmek bakış açısını edindiğimiz zaman elimden ve elimizden geleni yapacağımıza güvenim tam* (K5). Öz farkındalık duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *ama bir psikolojik danışman kimliğine sahip biri olarak bireye acımama, çok fazla üzülmem ve kanat germeme diye bir şey vardır. Kötü anlamda bahsetmiyorum. Karşıdaki kişiye yardımcı olacaksak eğer öz farkındalığımız yerinde olmalı* (K3). Yardımseverlik duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Ama bir histen çok ona nasıl yardımcı olabilirim soruları kafamda beliriyor* (K4). Olumlu duygusu olan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Olumlu veya olumsuz düşüncem yok bu konuda, fakat yaklaşımımız her zaman pozitif bir açıda olmalı* (K5). Çekingenlik duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Böyle bir vakayla karşılaşmaktan çekiniyorum açıkçası* (K7). Tedirginlik duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Yani beni tedirgin ediyor* (K8). Endişe duygusu yaşayan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Çocuğa gerçekten doğru yardımı yapabilecek miyim bilemiyorum* (K8).

Meslek hayatında cinsel istismar vakası ile karşılaşırsan nasıl bir yol izlersin sorusuna ilişkin bulgular

Meslek hayatında cinsel istismar vakası ile karşılaşırken nasıl bir yol izlersin sorusuna verilen yanıtlar şu şekilde kodlanmıştır. Yasal görev olarak bildirmek, ne yapacağını bilmeme, paydaşlara (kurumlar, yöneticiler, aile) bilgi ve haber verme şeklinde oluşmuştur. Yasal görev olarak bildirmek diyen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Cinsel istismar olayını fark ettiğimiz an bunu gerekli yerlere bildirmek bizim görevimiz. Yapmadığımız takdirde suç işlemiş oluyoruz. Emin olduğum tek bir basamak var ki o da Emniyet, savcılık gibi kurumlara şikâyetle bulunmak (K1). Emniyet, savcılık gibi kurumlara şikayette bulunmak zorundayım. Bulunmadığım takdirde suç işlemiş olurum. Çocuğun hala tehdit altında olup olmadığını kontrol ederim. İstismarı durumunu tespit edersem polise başvururum (K2). Yasal bir sorumluluğumuz var bu noktada, savcılık, emniyet birimlerine bildirmek zorundayız (K3). Yetkili makamlara bildirmesi aynı zamanda bir yükümlülük olarak kabul edilmekte. Bu itibarla herhangi bir suç olgusunun gerçekleştiğini öğrenmesine rağmen, durumu suçu takibe yetkili makamlara bildirmemek genel olarak haksız bir davranış içinde bulunmaktır (K5). İstismar durumunu bildirme zorunluluğum olduğunu biliyorum (K6). Bu vakaları bildirmek zorunda olduğumuzu biliyorum yalnızca (K7). Cinsel istismara uğramış bir çocuk ile karşılaşsak ya da bir çocukta istismardan şüphelenirsek bu durumu bildirmemiz gerektiğini aksi takdirde suç işlediğimizi biliyorum (K8). Paydaşlara (kurumlar, yöneticiler, aile) bilgi ve haber verme diyen katılımcıların ifadelerinde kurumlar ve paydaşlar birlikte ifade edildiği için birlikte ele alınması tercih edilmiştir. Paydaşlara (kurumlar, yöneticiler, aile) bilgi ve haber verme diyen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Sosyal hizmetler, Aile ve sosyal politikalar bakanlığı ile işbirliği içinde olmak... Bir çocuğun istismara uğradığını düşünüyorsak hatta bundan eminsek okul yönetimi ile bu durumu paylaşmak gerekiyor. Ama bazen haberlerde okuyoruz, çeşitli sebeplerle yönetim bu durumu ört pas etmek istemiş olabiliyor... Aile bilgilendirilmeli diyoruz ama ya ensest bir ilişki söz konusu ise? Bu durumda aile tehditkar olabiliyor, çocuğu uzaklaştırabiliyor (K1). Bizim birçok paydaşımız var. Adliye, emniyet, MEB'e bağlı birimler, okul yönetimi, aileler. Böyle ciddi bir vaka var ise paydaşların hepsi ile iletişimde olmamız gerekiyor. Sağlık birimleri de görev almalı bence (K3). Bu durumu ailesine ve MEB ise mesela okul müdürüne durum hakkında bilgilendirme yapmak yükümlülüğümün olduğunu biliyorum (K4). Mahkeme, polis veya okul müdürü gibi ilgili mercilere konuyu intikal ettirmek çok önemli. Kendi başımıza hareket etmek olaya yönelik bir fayda sağlamaz (K5). Savcılığa başvururum. Ya da başa üst kurumlara. Aile ve sosyal politikalar bakanlığı olabilir mesela. Çocuk izlem merkezi falan da olabilir. Aile bu sürecin içerisinde nerede olur bilemiyorum, ya çocuk istismara ailesi tarafından uğruyorsa? (K7). İlk olarak ailesine haber veririm, daha sonra hemen polise suç duyurusunda bulunurum (K8). Ne yapacağını bilmeme diyen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Ama bu konuda yasalar ne diyor diye sorarsanız buna verecek cevabım yok. Bu konuda kafam oldukça karışık aslında (K1). Bu konuda nasıl bir yol izleyeceğime dair pek detaylı bilgiye sahip değilim açıkçası (K2). İlk olarak güvenlik güçlerine başvururum sanırım, aslında tam olarak nasıl bir yol izleyeceğime dair net bir fikrim yok (K3). Ancak tam olarak nasıl bir yol izleyeceğim konusunda***

gerekli bilgilere sahip değilim (K6). Bildirmezsem ne olur, yasalar ne diyor açıkçası pek bir fikrim yok (K7). Şuan tam olarak hangi adımları izleyeceğime dair net bilgim yok galiba (K7).

Cinsel istismar vakalarında okul psikolojik danışmanlarının rolü nedir sorusuna ilişkin bulgular

Cinsel istismar vakalarında okul psikolojik danışmanlarının rolü nedir? Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların tanımak/fark etmek/belirlemek, eğitim, çocukla çalışmak, paydaşlarla işbirliği/çalışma, çocuğun güvenliği konularına değindikleri görülmektedir. Bu konulardaki katılımcı görüşleri sırasıyla ele alınmıştır.

Okul psikolojik danışmanlarının rolünü tanımak/fark etmek/belirlemek olarak dile getiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Bir psikolojik danışman öğrencilerini, aile yapılarını ve okulun çevresini iyi tanımalıdır... Öğrencilerde meydana gelen değişimleri fark edebilmek önemli. Çocukta belirli davranış kalıpları oluşur demiyorum. Her çocuk tepkisini farklı gösterebilir çünkü. Örneğin çok neşeli bir çocuk giderek içine kapandıysa ya da temiz görünen çocuk pasaklı olmaya başladıysa gibi değişimleri fark edebilmek bu noktada önemli... Ayrıca rehberlik servisinde yapılan uygulamalarla önemli. Yapılan duygu durum testleri, anketler, resim çizme, biyografi yazma, günlük tutma gibi etkinlikler de bize çocuklarla ilgili bilgi sağlamakta (K1). İyi bir psikolojik danışman iyi bir gözlemci olmalıdır. Tek başına takılan çocukları, içine kapanık çocukları tespit etmeliyiz (K2). Bu türden haberdar olma durumlarında öncelikle rehber öğretmenlerin devreye girmesi ve sıkıntı yaşayan çocukla yakından ilgilenmesi, yaşanan sorunun ne olduğunu net olarak ortaya çıkarması gerekir (K5). Çocukları gözlemlemekte çok önemlidir. Eğer, arkadaş ilişkilerinde içe kapanmışsa ya da okulda kurallara uymuyor çeşitli saldırgan davranışlarda bulunuyorsa, aşırı sinirliyse ya da depresyon geçirdiğini görebiliyorsam bu şüphemi değerlendirir ve çocuğun güvenini kazanarak onunla bir görüşme gerçekleştiririm (K6). Burada gözlem konusu çok önemli. Bu tarz travma yaşayan çocuklar aslında bizlere belirtiler veriyor. Giyiminden, konuşmasından, insanlarla kurduğu iletişim tarzı bunlara dikkat etmemiz gerekiyor (K7). Onlarda meydana gelen değişimleri fark etmemiz olanaksız ama uygulanan testler, anketler, otobiyografiler çocukla ilgili bilgi toplamamıza yardımcı olacaktır. Travmatik durumu yaşayan çocukların ruh halini bilmeli ve ona göre yaklaşmalıyız. Çocukla bireysel görüşme yapmalı ama bu süreci iyi yönetmeliyiz. Çocuk asla baskılanmamalı. Ama bir psikolojik danışmanın yaptığı çalışmaların bu konuda yeterli olacağını düşünmüyorum. Bir psikolojik danışman olarak çocuğun yanında olduğumu hissettirmeye ve onu gözlemleye devam ederim (K7). Bir psikolojik danışman, bütün çocukların gözünde güvenilir olmak zorundadır. Ve okulda rehberlik servisi olarak düzenli bir şekilde uygulamalar gerçekleştirmeliyiz. Her çocuğu birebir gözlemlememiz ve onlarda meydana gelen değişimleri fark etmemiz olanaksız ama uygulanan testler, anketler, otobiyografiler çocukla ilgili bilgi toplamamıza yardımcı olacaktır (K8).*

Okul psikolojik danışmanlarının rolünü eğitim (çocuk, aile, öğretmen, yönetici) olarak dile getiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Ailelere ve çocuklara eğitimler verilmelidir. Daha küçük yaş grupları için mahremiyet eğitimi, bedeni tanıma gibi eğitimler yapılabilir (K1). Bir psikolojik danışman ebeveynlerle her zaman iletişim halinde olmalıdır. Çocuğun durumu hakkında ailelerle sürekli konuşmalı, çocuklara nasıl davranılması gerektiği konusunda aileleri bilgilendirmelidir. Okul yönetimine, diğer öğretmenlere cinsel istismar konulu eğitimler verilmelidir. Çocuklarda istismar konuda bilgilendirilmelidir. Çocuk hayır demeyi bilmeli, buna yönelik eğitimler düzenlenmelidir (K2). Velilere, okulun çevresindeki insanlara farkındalık yaratma amacıyla eğitimler verilmelidir. Yani ikinci düzeyde toplum- çevre bilinçlendirilmesi üzerine çalışmalar yapmalıyız (K3). Çocukları gözlemlemekte çok önemlidir. Eğer, arkadaş ilişkilerinde içe kapanmışsa ya da okulda kurallara uymuyor çeşitli saldırgan davranışlarda bulunuyorsa, aşırı sinirliyse ya da depresyon geçirdiğini görebiliyorsam bu şüphemi değerlendirir ve çocuğun güvenini kazanarak onunla bir görüşme gerçekleştiririm. İstismarın ne olduğu, çocuğun kendisini nasıl koruyabileceğine dair panolar, afişler, gösteriler hazırlanabilir (K6). Eğitimler, seminerler çok önemli. Özellikle çocukların bedenlerini tanımaları, kötü dokunuş iyi dokunuş farkının ne olduğunu bilmeleri gerekiyor (K7). Okul psikolojik danışmanı çocuklarla kendini tanıma, bedenini tanıma, vücudunu koruma eğitimi yapılabilir. Ailelerinde bilinçlendirilmesi gerekir (K8).*

Okul psikolojik danışmanlarının rolünü çocukla çalışmak (psikolojik destek, sosyal etkinlik, önleyici rehberlik) olarak dile getiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir: *Çocuğu zorlamadan eğer isterse gerçekleştirilen sosyal etkinliklere katılımını sağlamak, bunlar yapılabilir (K1). Psikolojik yardım gerekli ama çocuğun neye ihtiyacı olduğuna bağlı bir yol izlerim, şuan net bir şey söyleyemiyorum (K2). İstismara uğrayan çocukların psikolojik danışmanlar tarafından grupla psikolojik danışmaya alınmaları bireysel psikolojik danışmaya alınmalarına göre daha etkili olduğu düşünülüyor. Çocuk kendini yalnız hissetmiyor, aynı zamanda diğer üyelerin bir şeyler başardığını görmek çocuğa umut aşıyor (K3). Çocuklara özel bölgelerinin tanıtılması gerekir. Bu alanlara anne ve babanın hangi durumlarda dokunacağı bilgisi verilebilir. Kimden nasıl yardım alabileceği anlatılabilir mesela polisi araması anne ve babası ile iletişim kurması gibi. Bu gibi durumlarda anne ve babası ile iletişime geçmesi gerektiği bilgileri çocukların bu alanlardan uzaklaştırabilecek birkaç önleyici müdahalelerimizden olabilir. Sonrasında çocuk ile bir iletişim kurulma ve psikolojik destek verilmelidir (K4). Çocuk kendisiyle ilgili bir ihmal veya istismar durumunu doğrudan kendisi gelip, öğretmene, rehber öğretmene veya yöneticilere bildirebilir (K5).*

Paydaşlarla işbirliği/çalışma diyen katılımcıların görüşler şu şekildedir: *Eğer istismara uğramış bir çocuk söz konusu ise çocuk eğitim hayatına devam ediyor. Burada çocuğu gözlemlemek, diğer öğretmenlerle bu çocuğa nasıl yaklaşılacağı hakkında konuşmak, eğer okulda duyulmuş bir olaya öğrencilerle de gerekli konuşmayı yapmak, aileyi çocuklarına nasıl davranacağı konusunda yönlendirmek (K1). Çocuğun paydaşlarla detaylı bir değerlendirmesi yapılmalı (K3). Aynı zamanda*

istismar vakalarında gerekli sorumluluk birimlerine bilgi verilmesi işlemleri ile başlar. Okul müdürlüğü, emniyet müdürlüğü, aile gibi (K4). Bunun dışında arkadaşları da durumdan ilgili kişileri haberdar edebilir. Rehber öğretmen, sorunla ilgili olarak ilgili idarecileri bilgilendirmelidir. Süreçte çocukla ilgili tüm görüşmeler rehber öğretmen tarafından büyük bir gizlilik ve hassasiyet içinde yürütülmeli ve sorunun ayrıntılı analizi yapılmalıdır. Cinsel istismar, taciz ve tecavüz varsa, rehber öğretmen, bu durumla ilgili olarak ayrıntılı bir rapor hazırlamalı, hazırlanan rapor okul idaresine teslim edilmelidir. Çocukları cinsel istismardan korumak ve istismarın sürdürülebilir olmasını önlemek başta öğretmenler ve psikolojik danışmanlar olmak üzere hepimizin sorumluluğunda. Bu konunun siyasi, toplumsal ve hukuki pek çok yönü olduğu göz önüne alınarak çözüm için hukukçular, sağlıkçılar, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışmanlar ve eğitimciler hep birlikte çalışmalı. Bu tür şiddet içeren davranışlara maruz kalan öğrenciler psikolojik olarak desteklenmek amacıyla çocuk ve ergen psikiyatristine yönlendirilmeli aynı zamanda okul rehber öğretmeni tarafından izlenmelidir (K5). Tüm okul personelinin dâhil edildiği ve hoşgörünün hâkim olduğu bir ortam yaratılarak aile destek sistemlerinin kurulması konusunda öncülük yapılabilir (K6). Muhakkak bir kurumla hareket edilmeli. Ailelere ve çocuklar bu konuda okul psikolojik danışmanları tarafından bilinçlendirilmeli (K7). Muhakkak bu alanda uzman kişiler tarafından işbirliği yapılmalıdır (K8). Çocuğun güvenliğini sağlamak diyen katılımcıların görüşleri şu şekildedir: İstismarcı çocuğun yakınlarındaysa onu oradan uzaklaştırmak, çocuğu tehdit alanından kurtarmak yapılacak ilk şeydir (K2).

Cinsel istismarın önlenmesi için neler yapılabilir sorusuna ilişkin bulgular

Cinsel istismarın önlenmesi için neler yapılabilir sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, katılımcı görüşlerinin bilinçlendirme/egitim verme (çocuk, aile, toplum), hukuki düzenleme yapma, paydaşlarla işbirliği ve iletişim, çocukla iletişim şeklinde olduğu görülmektedir.

Bilinçlendirme/egitim verme (çocuk, aile, toplum) yanıtını veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir: Bilinçlendirme istismar konusunda çok önemli bir adımdır. Aile ve toplum istismarı önleme, fark etme ve sonrasında nasıl bir yol izleyeceğine dair bilinçlendirilmelidir. Cinsellik konuşulamaz algısı yıkılmalı. Yaşadığımız toplum, sahip olduğumuz kültür ne yazık ki bu durumu ayıp olarak düşünüyor. Böylece çocuklar cinselliği kulaktan dolma bilgilerle, yanlış yöntemlerle öğreniyorlar (K1). Devlet büyük bir proje oluşturulmalı. Cinsel istismar konusunda yapılan bilinçlendirme çalışmalarına katılım zorunlu hale gelmelidir. Belki evlere bile gidilip bu konuda aile ve çocuklar uzmanlar tarafından bilgilendirilmeli. Özellikle kırsal alanda yetişen ebeveyn ve ailelere ulaşmak çok önemli (K2). Dernekler, medya kuruluşları, bakanlıklar halkı bilinçlendirme konusunda aktif rol oynamalıdır. İnsanların algılarını yönetmede medyanın rolü çok büyüktür, bunun farkında olup cinsel istismar konusunda medya basamağını doğru kullanmalıyız. Ulusal çapta projeler yapılmalı (K3). Çocuklara özel bölgelerini tanıtan etkinlikler düzenlenebilir. Yardım almak için kimlerle nasıl iletişime geçmeli bunlar öğretilmelidir. Anne ve babalar için bilgilendirmeler yapılabilir (K4). Çocuklara bedenlerinin kendilerine ait ve özel olduğu, kimsenin zorla ve istemediği şekilde

dokunamayacağı öğretilmelidir. Yakınlık istemediğinde çocukların "hayır" deme hakkına sahip olduğu öğretilmelidir. Çocuğa iyi ve kötü davranışların neler olduğu öğretilmelidir (K5). Öncelikle bu konu ciddiye alınmalıdır. Çocukların anlattıklarının yetişkinler tarafından anlaşılması, dikkate alınması çocuğun anlattıklarına çözümler bulunabilmesi açısından aile eğitimlerine önem verilmelidir (K6). Çocuklarla en çok vakit geçiren kişilerin bu konuda farkındalıklarının yüksek olması gerekir. Aileler, öğretmenler, psikolojik danışmanlar gibi sürekli çocuklarla iletişim halinde olan bu gruplara yönelik eğitimler düzenlenmeli. Çocuklara verilecek mahremiyet eğitimi, bedenlerini tanımaları çok önemli (K7). Muhtemelen klasik bir cevap olacak ama en önemli şey kesinlikle bilinçlenmek. Yetişkinlerin bu konuda daha bilinçli olması gerektiğini düşünüyorum. Çocuklarıyla kurdukları bağ, çocuklarına öğrettikleri, çocuklarıyla kurdukları iletişim tarzları o kadar önemli ki. Bu yüzden ebeveynler çocukların içinde buldukları yaş dönemine ve bu döneme ait gelişim özelliklerini bilmek zorunda, çocuğa cinselliği doğru öğretmek zorunda. Özellikle çocuklarla iç içe olan meslek gruplarına cinsel istismarla alakalı eğitimler verilmeli (K8).

Hukuki düzenleme yanıtını veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir: *Hem kendilerini koruyamıyorlar hem de bazıları sapkın birey oluyor. Unutmamak lazım ki her istismarcı da bir zamanlar çocuktur. Cinsel istismarda kurban sayısının azaltılması oldukça önemli ama istismarcılarında azalmasına dikkat etmeliyiz. Hukuki yaptırımların tek başına yeterli olduğunu düşünmüyorum asla. Ama devlet bu konuda doğru politikalar izlemeli. Tecavüz evlilik bahanesiyle aklanmamalı mesela, Rıza yaşı 12 ye düşürülmemeli. Tamamen çocuğu korumaya odaklı yasalar geliştirilmeli (K1). Ve tabii ki yasalar daha caydırıcı olmalı.(K2). Yasalar bu konuda oldukça önemli. Daha caydırıcı kurallar olmalı (K7). Yasalar cinsel istismar konusunda daha net olmalı, devlet bu konuda tamamen çocuğu korumaya yönelik bir tavır takınmalı (K8).*

Paydaş iletişim yanıtını veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir: *Çocuklar ana babalar ve öğretmenler arasındaki iletişim kanallarının sürekli açık olması sağlanmalıdır. Bu iletişim kanallarını açık tutmada sınıf öğretmenlerini ve rehber öğretmenler önemli rol oynayabilir (K5). Çocuklara yönelik istismarın önlenmesinde daha sistematik, çoklu disiplinlerin yer aldığı bütüncül ve birleştirici bir anlayışa ihtiyaç vardır. Bu konunun siyasi, toplumsal, hukuki pek çok yönü olduğu unutulmamalıdır (K6).*

Çocukla iletişim yanıtını veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir: *Çocuk herhangi bir istismar durumuyla karşılaştığında onu dinlemek ve duygularını anladığımızı hissettirmek önemlidir. Çocuğun özgürce konuşmasına izin vererek bir ilişki kurmak ve ortam sağlamak gerekir (K5).*

Lisans eğitim sürecinde çocuk cinsel istismarı konusunda nelere ihtiyacın olduğunu düşünüyorsun sorusuna ilişkin bulgular

Lisans eğitimi sürecinde çocuk cinsel istismarı konusunda nelere ihtiyaç duyuyorsun, sorusuna yönelik katılımcı yanıtları incelendiğinde lisans eğitimine cinsel istismar adlı zorunlu ders konulması,

oyun terapisi eğitimi almak, cinsel terapi/cinsel sağlık/oyun terapisi adında zorunlu bir ders konulması, lisans eğitiminin yanında farklı eğitim kademelerinde eğitim verilmesi, uygulamalı eğitim verilmesine değindikleri görülmektedir. Cinsel istismar adlı zorunlu ders olmasına ilişkin katılımcı görüşleri şu şekildedir: *Bu konuyu içeren zorunlu dersler ders programlarımızda yer almalı. Lisans eğitimi cinsel istismar konusunda oldukça yetersiz ve bu bizim ülke olarak kanayan yaramız (K2), zorunlu ders olarak okutulmalı istismar konusu (K4), lisans eğitim programlarına cinsel istismar ile ilgili zorunlu derslerin yer alması gerektiğini düşünüyorum (K5) bu konuya yönelik derslerin olması gerektiğini düşünüyorum, çünkü bilgilerimiz yüzeysel kalıyor (K7).*

Cinsel terapi/cinsel sağlık/oyun terapisi adında zorunlu ders konulması hakkındaki katılımcı görüşleri şu şekildedir: *Bence her rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde cinsel terapi ya da Cinsel sağlık eğitimi adı altında zorunlu bir ders olmalıdır (K1). Cinsel terapi eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde zorunlu ders olmalı (K8). bazı çocuklar istismar durumunun farkında olmuyor yada bunu ifade edemiyor olabilirler. Oyun terapisi bu durumda oldukça önemli. Her psikolojik danışman özellikle kreş, anaokulu, ilkokul gibi küçüklerle çalışan danışmanlar oyun terapisini bilmek zorunda. Bazı üniversitelerde oyun terapisi seçmeli ders olarak veriliyor, bence buda zorunlu ders olmalı (K1).* Lisans eğitiminin yanında farklı eğitim kademelerinde eğitim verilmesi hakkındaki katılımcı görüşü şu şekildedir: *Bu konu aslında sadece lisans eğitimiyle sınırlandırılmalı. Tüm eğitim kademelerinde cinsellikle ilgili bilgiler verilmeli. Gerekli cinsel sağlık eğitimi içeren bilgiler müfredatta yer almalı (K3).* Uygulamalı eğitim verilmesine ilişkin katılımcı görüşü şu şekildedir: *bu çocuklarla onları incitmeden, zarar vermeden temas edebileceğimiz ortamlar yaratılabilirse bunun psikolojik danışman kimliğimizin gelişimine katkı sağlayabileceğine inanıyorum (K6).*

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programında öğrenim gören psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarına ilişkin görüşlerinin betimlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada kapsamlı bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulardan ilki çocuk cinsel istismarına ilişkin tanımlarda istismar ve sömürülme vurgusunun yer almasıdır. Psikolojik danışman adayları cinsel istismarın tanımlanmasında bütün cinsel söylemler, davranışlar, çocuğun cinsel içerikli durumlara maruz bırakılması, cinsel doyum elde edebilmek amacıyla, seksüel anlamda uyarılma, cinsel içerikli davranışlara, sözlere, görüntülere maruz bırakılması, cinsel amaçla yaklaşma, cinsel anlamda çocuktan doyum sağlama başlıklarına vurgu yapmaktadır. Bunun yanında istismarcıların art niyetli ve yaşça büyük olan kişiler oldukları, istismara maruz kalan çocukların istismar sürecinde arzusu ya da onayının olmaması, 0-18 yaş grubunda yer almaları ve istismarın çocuklar üzerindeki etkileri de tanımlarda yer almaktadır. İstismarın bir başka yönü olarak da sömürülme, faydalanılma ve çocuğun araç olarak kullanılması da vurgulanmıştır.

Çocuk istismarına ilişkin alanyazında yer alan tanımlarda 0-18 yaş aralığındaki çocukların (İnsan Hakları Derneği, 2008), fiziksel temas barındıran “çocuğun tecavüze uğraması, çocuğun özel bölgelerini temas ederek veya kıyafet üzerinden okşamak, çocuğun bedeninin öpülmesi”) gibi istismar davranışlarına (Koçtürk, 2016) ya da fiziksel temas barındırmayan “seksi konuşma, cinsel temalı muhabbetler etmek çocuğa müstehcen sahnelerin olduğu videoların seyrettirilmesi, çocuğun soyunurken izlenmesi, çocuğun karşısında istismarcının kendi kendini cinsel olarak tatmin etmesi, çocuğun bir başkasının cinsel birleşmesine şahit olması” istismar davranışlarına maruz kalmaları olarak ifade edilmektedir (Gültekin vd., 2006). Mevcut çalışmada katılımcıların cinsel istismar tanımları değerlendirildiğinde istismar mağdurunun yaşı ve cinsel istismarın fiziksel temas içeren- içermeyen türlerine ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verdikleri görülmektedir. Alanyazında cinsel istismarın çocuklar üzerindeki fiziksel, sosyal, duygusal yönlerden olumsuz etkilerinden söz edilmekte (Kılıç, 2016; Polat, 2002) ve travmatik etkileri vurgulanmaktadır (Moore ve Florsheim, 2008). Bu çalışmada da katılımcıların cinsel istismarın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini vurguladıkları görülmektedir. Cinsel istismarla ilgili alanyazında yer alan bir başka bilgi ise; istismar niteliği taşıyan eylemlerde çocuğun istekli olması ya da yetişkinin eylemleri farkında olarak ya da olmayarak yapmasının önem arz etmemesidir (İnsan Hakları Derneği, 2008; Polat, 2018). Ancak mevcut çalışmada katılımcıların, istismarın çocukların onayı dışında gerçekleşmesini ve istismarcının art niyetli davranışlarını vurguladıkları görülmektedir. Katılımcıların tanıma ilişkin görüşleri alan yazınla örtüşürken, çocukların onayı ve istismarcının eylemleri gerçekleştirirken ki niyetinde örtüşmediği görülmektedir. Psikolojik danışman adaylarının çocuk cinsel istismarını tanımlarken istismarda bulunan bireylere değil de istismar mağduru çocuklara vurgu yapmalarının, psikolojik danışmanların genellikle çocuklarla çalışmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu cinsel istismara uğrama açısından risk altında olan çocuklara ilişkin, aile özellikleri, cinsiyet, dezavantajlılık durumu, sosyo-ekonomik düzey (SED), gelişim dönemi konularına vurgusunun yer almasıdır. Aday psikolojik danışmanların cinsel istismar açısından risk altında olduğunu düşündüklerini belirttikleri çocuklar; anne babasından uzak, kopuk aile bağlarına sahip, ailesinde alkol-madde bağımlısı bulunan, üvey baba ya da anneye sahip, eğitimsiz anne-babaya sahip, anne babasından birisini kaybetmiş, anneleri çalışan, boşanmış ailede yaşayan, kalabalık ailelerde yaşayan, evde zorbalığa maruz kalan ve anne- babayla sağlıklı ilişkiler kuramayan çocuklardır. Alanyazın incelendiğinde katılımcıların görüşlerini destekleyen ya da farklı sonuçlar ortaya koyan araştırmaların bulunduğu görülmektedir (Finkelhor, 1984; Moore, 2005; Porter, 1984; Topçu, 1997). Moore (2005), cinsel istismarın her sosyo-ekonomik düzeyde, her bölgede ve her türlü etnik grupta ve kültürde yaşanabilen evrensel bir sorun olduğunu belirtmektedir. Mevcut çalışmada katılımcılar bu görüşe ilişkin bulgular sunmamaktadır. Araştırmalar, boşanmış anne-baba ya da üvey anne-babaya sahip olma (Porter, 1984), anne-babaların çatışması, sözel ve fiziksel şiddet, çocukları denetleme hataları, anne baba yokluğu, anne babaların hastalığı, anne olmadan yaşama ve alkolik bir

anneyle yaşama (Finkelhor, 1984), düşük sosyo-ekonomik düzey (Topçu, 1997) gibi durumların cinsel istismara uğrama açısından risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Bunların dışında yer alabilecek bir takım aile özelliklerinin, yaşanan çevrenin ve büyüme deneyimlerinin çocuk cinsel istismarına maruz kalmada risk faktörleri olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Topçu, 1997). Mevcut çalışmada katılımcıların bu görüşleri ortaya koydukları görülmektedir. Ayrıca katılımcılar benzer bir bağlamda; anne babadan uzak olma, aile bağlarının zayıf olması, aile içinde bağımlı birey olması, üvey anne baba, eğitim düzeyinin düşük olması, anne baba kaybı, çalışan anne, boşanma, kalabalık aile, evde zorbalık, aile içi ilişkilerin kalitesinin düşük olmasının cinsel istismar konusunda çocuklar için risk oluşturduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların cinsel istismar konusunda risk faktörü olarak değerlendirdikleri bir başka konuda cinsiyet farklılıklarıdır. Aday psikolojik danışmanlardan cinsel istismarın her iki cinsiyette yaşandığı ve sadece kızlarda yaşandığı görüşleri bildirilmiştir. Alanyazında yer alan sonuçlara bakıldığında mevcut çalışmada ortaya çıkan “istismarın her iki cinsiyette de görüldüğü” görüşünü destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Bulut, 2007; Lewis, 1988). Ancak birçok çalışma kız çocukların çok daha yüksek oranlarda cinsel istismara uğradığını da vurgulamaktadır (Finkelhor ve Lewis, 1988; Lannig, Ballard ve Robinson, 1999). Bu sonuç mevcut çalışmada katılımcıların yalnızca kız çocukların cinsel istismar açısından risk altında oldukları düşüncesi ile aynı olmamakla birlikte bu düşünce ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Çalışmanın bir başka bulgusu da aday psikolojik danışmanların meslek hayatında bir cinsel istismar vakası ile karşılaşma ihtimalinin kendilerine neler hissettirdiğine ilişkin sonuçları içermektedir. Katılımcıların sıklıkla kaygı, yetersizlik, çaresizlik, üzüntü, acıma, tedirginlik olarak ifade edilen olumsuz duygulardan söz ettikleri görülmüştür. Bunların yanında cesaret ve özgüven gibi olumlu duygular da vurgulanmaktadır. Alanyazında okul ortamının ve okul psikolojik danışmanlarının istismarın fark edilmesinde önemli bir rolü olduğu (Bahadır Yılmaz, 2013) ve cinsel istismarın ortaya çıkabilmesi için okul psikolojik danışmanlarının çocuk ve ailelerle olumlu bir iletişiminin olması gerektiği vurgulanmaktadır (Koçtürk, 2016). Mevcut çalışmada katılımcılar cinsel istismar mağduru çocuğa nasıl destek olacaklarını bilmeme, çocuklara yardım edememe konularında kaygı, yetersizlik, çaresizlik, tedirginlik ve mağdur çocuğun yaşantısı nedeniyle üzüntü ve acıma duyguları yaşayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar alanyazında okul psikolojik danışmanlarının özyeterliliklerinde yaptıkları uygulamaların ve mesleki deneyimlerinin rolü (Meyer, 2012) ile değerlendirilebilir. Ayrıca alanyazında psikolojik danışmanların cinsel istismar çalışmak konusunda kendilerini yeterli göremedikleri belirtilmektedir (Aktaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2018).

Çalışmada elde edilen bir başka bulgu ise aday psikolojik danışmanların meslek hayatlarında cinsel istismar vakası ile karşılaştıklarında izleyecekleri yol ile ilgilidir. Katılımcıların yanıtları; bildirim yapma ve ne yapacağı bilmeme şeklinde gruplanmıştır. Bildirim yapmada yasal görev olarak bildirme ve paydaşlara haber verme vurgusu yer almaktadır. Alanyazında, cinsel istismardan haberdar olan bir psikolojik danışmanın bildirim yükümlülüğü olduğu belirtilmektedir (Türk PDR-DER, 2006).

Ancak bu bildirim yükümlülüğü yalnızca etik değil aynı zamanda TCK madde 279'da da belirtildiği üzere yasal bir zorunluluktur (Öztürk, 2011). Mevcut çalışmada katılımcıların bildirimle ilgili vurgularının alanyazında belirtilen gerekliliklerle örtüştüğü görülmektedir. Katılımcıların ne yapacağını bilmediklerine ilişkin yanıtları ise aday psikolojik danışmanların cinsel istismarı öğrenme durumlarında izleyecekleri yol ile ilgili bilgi ihtiyaçları olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmanın cinsel istismar vakalarında okul psikolojik danışmanlarının rolüne ilişkin bulgularında katılımcıların tanımak/ fark etmek/ belirlemek, eğitim, çocukla çalışmak, paydaşlarla işbirliği/çalışma, çocuğun güvenliği konularını vurguladıkları görülmektedir. Alanyazında cinsel istismar mağduru çocukların ve ailelerinin okul psikolojik danışmanı tarafından gerekli desteği almalarının oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Bahadır Yılmaz, 2013). Ayrıca yaşanan cinsel istismarın ortaya çıkmasında (Koçtürk, 2016) ve istismar sonrası süreçteki destekte de okul psikolojik danışmanlarının önemli rolü bulunmaktadır (Çeçen, 2007). Mevcut çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde katılımcıların alanyazında belirtilen başlıkları vurguladıkları görülmektedir.

Çalışmanın cinsel istismarın önlenmesi için neler yapılabileceğine ilişkin bulgularında aday psikolojik danışmanların bilinçlendirme ve eğitim, hukuki düzenleme ve olumlu iletişimi vurguladıkları görülmektedir. Alanyazında çocuğa yönelik cinsel istismarın önlenmesinde önemli noktalardan bir tanesinin disiplinler arası çalışma ile önleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi olduğu görülmektedir (Erman, 2004; Lanning, Ballard ve Robinson, 1999). Mevcut çalışmada katılımcıların disiplinler arası çalışma ile cinsel istismarın önlenmesi vurgusu yapmadıkları görülmektedir. Ayrıca alanyazında önleyici çalışma olarak çocuklara hayır deme becericisinin kazandırılması önerilmektedir (Türkbay, Söhmen ve Söhmen, 1998; Zara-Page, 2004). Bu çalışmada katılımcıların vurguladıkları bilinçlendirme ve eğitim konularının bu bağlamda değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın son bulgusu ise Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans eğitimi sürecinde çocuk cinsel istismarı konusunda nelere ihtiyaç duyulduğuna ilişkindir. Aday psikolojik danışmanlar; lisans eğitimine cinsel istismar adlı zorunlu ders konulması, oyun terapisi eğitimi almak, cinsel terapi/cinsel sağlık/oyun terapisi adında zorunlu bir ders konulması, lisans eğitiminin yanında farklı eğitim kademelerinde eğitim verilmesi, uygulamalı eğitim verilmesi gerektiğini düşündüklerini vurgulamışlardır. Mevcut lisans eğitiminde katılımcıların vurguladıkları dersler programda seçmeli ders olarak yer almaktadır (YÖK, 2020). Uygulamalı eğitim önerilerinin ise genellikle lisans eğitimi dışında, farklı kurumlar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Çocuk cinsel istismarı küresel bir sorundur. Bu alanda yapılacak çalışmalar devletleri yakından ilgilendirdiği gibi birçok meslek grubunu da ilgilendirmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkılarak, çocuk cinsel istismarı ile hem kurumsal hem de bireysel düzeyde mücadele edilmelidir. Bunu gerçekleştirebilmek içinde toplumsal bilincin oluşturulması elzemdir. Toplumsal bilincin oluşturulmasında okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarına önemli görevler düşmektedir.

Çünkü okul psikolojik danışmanları hem öğrencilerle hem de toplumun en küçük yapı taşı olan ailelerle iletişim halindedir. Bunun yanı sıra, okul psikolojik danışmanları müşavirlik hizmetleri vasıtası ile öğretmenler ve idarecilere yardımcı olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, psikolojik danışmanların yetişmesinde gerek lisans düzeyinde gerekse lisansüstü düzeyde danışmanlık eğitimi önem arz etmektedir. Bu noktada önerilerimizden ilki, tüm çocuk istismarlarının yanı sıra özelde çocuk cinsel istismarı konusunda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) öğrencilerine çocuk psikolojisi/ çocukla psikolojik danışma gibi derslerde bu konunun ayrıntısına girilerek dersler işlenmelidir. İkinci olarak, sınıflarda eğitimciler tarafından öğrencilerle cinsel istismara maruz kalmış çocuklarla nasıl görüşme yapılacağı ile ilgili sahte oturumlar yapılabilir. Son olarak, RPD öğrencileri cinsel istismar durumunda başlatılan yasal sürecin tüm adımlarını takip etmek adına uygulamalı olarak kurumlarda (adliyeler, okullar, karakollar) staj yapabilir. Bu nokta da üniversiteler ve bahsi geçen devlet kurumları arasında protokoller yapılabilir. Nihai olarak tüm bu çabaların amacı, geleceğimize ait olan çocuklarımızın ve kendimizin insanlık onurunu korumaktır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı. (2018). *Adli istatistikler*. Erişim tarihi 06.04.2020: <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1982019170455istatistik2018.pdf>
- Akgül, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aktas, E. F., & Demirtas-Zorbaz, S. (2018). School counselor's opinions about their competence of child counseling. *Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 245-256.
- Assink, M., van der Put, C. E., Meeuwssen, M. W., de Jong, N. M., Oort, F. J., Stams, G. J. J. ve Hoeve, M. (2019). Risk factors for child sexual abuse victimization: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 145(5), 459-489. <https://doi.org/10.1037/bul0000188>
- Bahadır Yılmaz, E. (2013). Çocuk istismarının önlenmesinde kullanılan programlar ve özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(4), 255-259.
- Banyard, V.L., Williams, L.M. ve Siegel, J.A, (2001). The longterm mental health consequences of child sexual abuse: an exploratory study of the impact of multiple traumas in a sample of women. *Journal of Traumatic Stress* 14, 697-715.
- Broman-Fulks, J. J., Ruggiero, K. J., Hanson, R. F., Smith, D. W., Resnick, H. S., Kilpatrick, D. G. ve Saunders, B. E. (2007). Sexual assault disclosure in relation to adolescent mental health: Results from the national survey of adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 36(2), 260-266. doi:10.1080/15374410701279701
- Büyüköztürk, Ş. , Kılıç-Çakmak, E. , Akgün, Ö.E. , Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara, TR: Pegem Akademi
- Çağdaş, S. (2002). *İstanbul ilinde sanayide çalışan çocukların karşılaştıkları istismar ve ihmaller* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çeçen, A. (2007). Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 4(1), 1-17.

- Doğan, T. ve Bayar, Ö. (2018). Çocuk cinsel istismarı: Geleceğin öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanları ne kadar biliyor? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 571-581. doi: 0.17719/jisr.20185537230
- Er, T. (2010). *Cinsel İstismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin anksiyete, depresyon ve benlik algısı açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erman, H. (2004). Cinsel istismarın önlenmesi. Cinsel Taciz Paneli, (sf.79-83). Ankara. T.C. Ankara Valiliği, Milli Eğitim Müdürlüğü. Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası. 11 Aralık 2003, Ankara. Demircioğlu Matbaacılık.
- Finkelhor, D. (1984). *Child sexual abuse: New theory and research*. New York, NY: The Free Press.
- Gültekin, G., Ruban, C. ve Korkusuz, İ. (2006). Çocuk ve cinsel istismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 9-14.
- Haylı, R. G. ve Durmuş, E. (2015, Ekim). *Psikolojik danışmanın çıkmazı – çocuk cinsel istismarı*. Çalışma 3. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulmuştur. Mersin: Türk PDR Derneği
- İnsan Hakları Derneği. (2008). Çocuk ihmali ve istismarını önleme öğretmenler ve aileler için eğitim kılavuzu. Ankara, TR: Berkay Ofset
- Karakaya, I., Coşkun, A., Ağaoğlu, B., Şişmanlar, Ş. G., Öç Yıldız, Ö., Memik Çakın, N. ve Biçer, Ü. (2006). Cinsel istismara maruz kaldığı bildirilen olguların ruhsal değerlendirme sonuçları. *Adli Tıp Bülteni*, 11(2), 53-58.
- Kaya, İ. ve Çeçen Eroğul, A.R. (2016). The mediating role of automatic thought and cognitive emotion regulation strategies on relationships among childhood abuse/neglect, behavioral problems and resilience of adolescents. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 45(2), 331-358.
- Kaya, H. , Çoban, B. , Killiklioğlu, B, Özden, N. , Özgen, G. (2005). Çocukta cinsel istismar ve hemşirenin rolü. *İstanbul Üniversitesi P.N.H.Y.O Dergisi*, 13(55), 57-62.
- Kaytez, N., Yücelyigit, S. ve Kadan, G. (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri *Eurasian Journal of Health Sciences*, 1(1), 18-24.
- Kılıç, Y. (2016). *Cinsel istismar mağduru olan ve olmayan 11 ve 18 yaş arasındaki bir grup kız çocuğun sosyo-demografik özellikler ve psikolojik belirtiler bakımından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Koçtürk, N. (2016). Çocuk istismarı ve ihmali. Ö. Baker ve T. Doğan (Ed) içinde *Kriz Danışmanlığı* (ss:333- 359). Ankara, TR: Pegem Akademi.
- Lanning, B., Ballard, J.D. ve Robinson, J. (1999). Child sexual abuse prevention programs in Texas public elementary schools. *The Journal of School Health*, 69(1), 3-8.
- Meyer, R. L. (2012). Predictors of counselor self-efficacy among master's level counselor trainees: Impact of cohort versus non-cohort educational programs (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://scholarworks.wmich.edu>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. New York, NY: Sage.
- Moore, D. R. ve Florsheim, P. (2008). Interpartner conflict and child abuse risk among African American and Latino adolescent parenting couples. *Child Abuse Neglect*, 32, 463-475.

- Öztürk, M. (2011). *Çocuk ihmal ve istismarı, çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı anne baba ve öğretmenler için el kitabı*. İstanbul, TR: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York, NY: John Wiley & Sons, Ltd
- Pelendecioğlu, B ve Bulut, S . (2016). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Polat, O. (2002). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul, TR: Der Yayınları.
- Polat, O. (2018). *Türkiye’de çocuk istismarı raporu-2*. İstanbul, TR: ASUMA ve İMDAT. Erişim adresi: <http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/05/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam.pdf>
- Porter, R. (1984). *Child sexual abuse within the family*. London, UK: Tavistock Publication Ltd.
- Sağır, M. (2013). *Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sağlam, Ö. (2017). *Cinsel istismar mağduru çocuğa meslek elemanı yaklaşımı: süleymaniye kadın doğum ve çocuk hastalıkları eğitim ve araştırma hastanesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Topçu, S. (1997). *Çocuk ve gençlerin cinsel istismarı*. Ankara, TR: Doruk Yayıncılık.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER) (2006). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar*. Erişim tarihi 06.04.2020: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/44163/mod_resource/content/0/PDR%20Etik.pdf
- Türkbay, T., Söhmen, G. ve Söhmen, T. (1998). Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanım: Klinik bulguları, olası sonuçları ve önleme. *3P Dergisi*, 6(1), 49-54.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2017. (2020, Nisan). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistiği*. Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr>
- Yalçınoğlu, P. (2015). Kelimelerin uçmasını sağlamak: Görüşme yoluyla anlamak. Ersoy, A. ve Yalçınoğlu, P. (Ed), *Nitel araştırmaya giriş* (ss. 140-189). Ankara, TR: Anı Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara, TR: Seçkin.
- YÖK .(2020). Erişim tarihi 06.04.2020: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Rehberlik_ve_Psikolojik_Danismanlik_Lisans_Programi.pdf
- Zara-Page, A. (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 103-113.